

فروشگاه ، بزرگترین سایت تخصصی معماری

جهت مشاهده آموزش نرم افزارهای معماری از صفر تا ۱۰۰ با زبان فارسی و با

کمترین هزینه [اینجا](#) را کلیک کنید.

جهت مشاهده نقشه ها ، پایان نامه و طرح های نهایی آماده معماری جهت کانسپت

گرفتن و یا تحویل پروژه [اینجا](#) را کلیک کنید.

جهت مشاهده مقالات ، رسالات و مطالعات نهایی آماده معماری جهت تحویل

پروژه [اینجا](#) را کلیک کنید.

بزرگترین سایت تخصصی معماری WWW.CADYAR.COM

جهت عضویت در کانال ما در تلگرام کافیسیت روی عکس زیر کلیک کنید.

برای انجام پروژه های عمران و معماری با ما تماس بگیرید.

۰۹۹۰۷۵۳۰۹۲۰

آیدی تلگرام

<https://t.me/Cadyar60>

آیدی تلگرام

<https://t.me/Cadyarmemar>

ایمیل

Vrya.cadyar@gmail.com

جهت مشاهده مطالب زیر به صورت رایگان کافیسیت روی لینک روبرو عنوان موردنظر کلیک کنید

[HTTP://WWW.CADYAR.COM/?CAT=473](http://WWW.CADYAR.COM/?CAT=473)

دانلود رایگان کتب معماری

[HTTP://WWW.CADYAR.COM/?CAT=262](http://WWW.CADYAR.COM/?CAT=262)

آموزش رایگان پست پروداکشن در معماری

[HTTP://WWW.CADYAR.COM/?CAT=1377](http://WWW.CADYAR.COM/?CAT=1377)

دانلود رایگان مقالات معماری

[HTTP://WWW.CADYAR.COM/?CAT=206](http://www.cadyar.com/?CAT=206)

دانلود رایگان نقشه های معماری

[HTTP://WWW.CADYAR.COM/?CAT=1300](http://www.cadyar.com/?CAT=1300)

دانلود رایگان رساله و مطالعات معماری

[HTTP://WWW.CADYAR.COM/?CAT=283](http://www.cadyar.com/?CAT=283)

آموزش رایگان نرم افزار های معماری

جهت مشاهده مطالب کاربران مهمان که مطالب خود را به صورت رایگان و یا در قبال هزینه به اشتراک

گذاشته اند در سایت کدیار [اینجا](#) کلیک کنید.

شما نیز میتوانید مطالب خود را در سایت کدیار به اشتراک بگذارید تا بدون هیچ هزینه ای صاحب شغل دوم شوید.

جهت اشتراک گذاشتن مطالب خود [اینجا](#) را کلیک کنید.

جهت دریافت هرگونه رساله و مطالعات معماری با
قیمت پایین با ما تماس بگیرید.

۰۹۹۰۷۵۳۰۹۲۰

چکیده مطالب رساله مرکز تربیت مربی در 286 صفحه در
قالب ورد:

فصل اول: تعاملات اجتماعی

۱-۱- مقدمه

انسان ها در سراسیمگی شهرهای امروز، به دنبال عرصه هایی با
هویت‌های ویژه هستند تا علاوه بر تأمین آسایش و تعامل
با هم‌نوعان، در بستر پویایی اجتماعی به کمال متعالی
خود نائل شوند. رشد فزاینده ابعاد شهرنشینی و
شکلگیری مقیاس جدیدی از رشد شهری در طی دهه‌های اخیر موجب

شده است که شهر و شهرسازی معاصر با چالشهای تازه‌ای چون افزایش نابهنجاریهای اجتماعی، کم‌رنگ شدن هویت و حس تعلق اجتماعی و در مجموع کاهش کیفیت زندگی مواجهه شود (عبداللہی، 83، 1389). از این نظر، استفاده و تخصیص فضاهای عمومی مسئله‌ای است که باید در مطالعات زندگی روزانه کسان‌ی که در شهرها زندگی میکنند مورد بررسی قرار گیرد. در دیدگاه صاحب‌نظران، فضاهای عمومی با عنوان مکان‌هایی باز و قابل دسترس تعریف میشود.

بدین خاطر که محله پس از خانه مکانی است که فرد، بیشترین برخورد و رفت‌وآمد را در سطح آن دارد، فضاهای عمومی عنصر مهمی در شکل‌گیری تعاملات اجتماعی در میانساکنان آن است. از آنجاکه در گذشته محلات نقش گسترده و عمده‌ای در شکل‌دهی تعاملات اجتماعی ایفا میکردند، لذا با خلق مجموعه‌های متمرکز از عملکردهای خدمات شهری همساز و یا مکمل یکدیگر میتوان به وسیله جذابیت‌های عرصه جمعی آن، مردم را به سمت فضا سوق داد. در این صورت با مشارکت شهروندان در امور مربوط به خودشان، در نهایت تصمیم‌گیری‌های محله به خود آن‌ها واگذار شده تا همراه با تقویت کنش و تعاملات اجتماعی، احساس تعلق بیشتری به محله خود پیدا کنند. [1]

در این تحقیق، محله درکه واقع در شمال غربی کلان‌شهر تهران انتخاب شده است. از ویژگی‌های این محله دارا بودن بافت سنتی میباشد که مرکز محله قدیم آن همچنان نقش خود را به عنوان مرکز خدمات رسانی ایفا میکند. ساختارهای اجتماعی، فرهنگی و کالبدی به جای مانده از گذشته‌های دور از یک سو و قرارگیری این محله در مجاورت مسیر گردشگری شهروندان از سوی دیگر، سبب بروز و ظهور الگوهای رفتاری متمایز در رفتارهای اجتماعی شده است. تقابل سنت و مدرنیته هرچند سبب فاصله گرفتن اندک مجموعه‌ای از ارزش‌های

سنتی شده‌است، اما اشکله اصلی و منظومه فرهنگی، اجتماعی محله همچنان قابل مشاهده می‌باشد. این ویژگی‌های منحصر به فرد، محله درکه را گزینه‌ی مناسبی جهت بررسی مؤلفه‌های تأثیرگذار در ارتقاء تعاملات اجتماعی تشکیل داده است. نهایتاً سعی بر آن بوده تا با در نظر گرفتن نظرات ساکنان با پرس‌شنامه‌ای که بر مبنای مبانی نظری تحقیق، طرح و ساخته شد، خواسته‌های ساکنین را در ارتباط با نقش بناهای عمومی، ساماندهی مرکز محله و فضای باز آن مدنظر قرار داده، عوامل مؤثر بر ارتقاء تعاملات اجتماعی را شناسایی کنیم. [2]

۱-۲- مفاهیم و مبانی نظری پیشینه تحقیق

رفیعیان و خدائی (1388) در تحقیقی در شهر تهران با شناسایی متغیره‌ای اثرگذار بر رضایتمندی شهروندان از فضاهای عمومی شهری، سه متغیر دسترسی به خدمات، امنیت اجتماعی و هویت مکانی را از اثرگذارترین عوامل در رضایتمندی شهروندان از فضاهای عمومی معرفی می‌کند. رفیعیان و همکاران (1387) به سنجش تأثیرگذاری فضاهای عمومی - شهری در میزان اجتماعی شدن و تقویت مشارکت اجتماعی زنان می‌پردازد.

نتایج این پژوهش حاکی از آن است که از نظر زنان اجتماع پذیر بودن فضا و نظارت اجتماعی در آن بیشترین ارتباط را با میزان مطلوبیت فضاهای عمومی - شهری دارد. در مطالعاتی در مینه‌سوتای شمالی¹ که برای سنجش کیفیت محیط‌های مسکونی انجام شده است، سه مؤلفه‌ی حس مکان، احساس تعلق مکانی و هویت مکان را از عوامل تأثیرگذار بر کیفیت محیط در نظر گرفته‌اند. دانشپور و چرخچیان (1386) در تحقیق خود فرآیند اجتماع‌پذیری و ارتقاء حیات جمعی درون فضاهای عمومی را مبتنی بر پذیرا بودن فضا برای افراد و گروه‌های مختلف اجتماعی، تأمین آسایش روانی و فیزیکی، لذت بردن افراد و گروه‌های اجتماعی از حضور در فضا و حضور اجتماعی‌فعال و

مداوم در فضا دانسته‌اند. و با توجه به آنها به ما به ازاهای فضایی چون دعوت‌کنندگی، امنیت، مطلوبیت و پاسخ‌گویی‌فعالیتی در راستای هدفشان اشاره نموده‌اند. کاشانی جو (1389) در تحقیق خود با عنوان بازشناخت رویکردهای نظری به فضاهای عمومی شهری، این فضاها را به عنوان مکان سوم که نقش اساسی در برقراری تعاملات اجتماعی ایفا مینمایند می‌شناسد. وی سه‌دوره اصلی بر مبنای گرایش موضوعی به فضاهای شهری را در نظر گرفته است. در دوره پس از انقلاب صنعتی تا سال 1960، تأکید اصلی بیشتر بر ادراک فضایی و بصری، در دوره دوم از سال 1960 تا 1990 بر تقویت تعاملات اجتماعی، گسترش پیاده‌مداری و تأثیرات محیطی-رفتاری فضاهای شهری و در دورانی‌آخر از 1990 تاکنون بیشترین فعالیتها و نظریهها را مبتنی بر ملاحظات زیست محیطی-پایداری و ایجاد امنیت و انسان‌مداریدر قلمروهای عمومی میداند. ترابی (1391) تأثیر ویژگی‌هایکالبدی فضای باز عمومی در افزایش تعاملات و رفتار اجتماعی، سه عامل جذابیت و زیبایی، امنیت و آرامش و دسترسی و سلسله مراتب را برافزایش تعاملات اجتماعی تأثیرگذار دانسته است.

۱-۳- جایگاه تعاملات اجتماعی

سکونت‌گاه‌های شهری قبل از مدرنیسم، فضاهای عمومی مانند میدان‌های شهری و بازارها، به عنوان عرصه‌های جهت‌ارتباطات اجتماعی بوده‌اند و در حقیقت مکان‌هایی متشکل از فعل و انفعالات اجتماعی تعداد زیادی از مردمانی که این تعاملات را امکان‌پذیر می‌ساختند، قلمداد می‌شده‌اند (مدنی‌پور، 1384).

علاوه بر این، فضاهای باز در ایجاد حس اعتماد و اطمینان به مردم کمک‌میکرده و باعث افزایش حس همبستگی و تعلق در مردم میشوند. در حقیقت این فضاها فراتر از مکانی صرفاً برای حضور منفعلانه هستند. پاکزاد (1389) با تفکیک قائل شدن بین فضای عمومی

و فضای شهری، تنها آن دسته از فضاها که قابلیت وقوع تعامل و برقراری تعاملات اجتماعی را دارند در درجه ای بالاتر و به عنوان فضاهای شهری ارزیابی میکند. [5]

در مطالعه‌هایی که بر روی بیش از هزار فضای عمومی شهری در کشورهای مختلف جهان صورت گرفته است، نشان داده شده است که چهار عامل اساسی در سنجش مطلوبیت کیفی وضعیت فضاهای عمومی شهری از اهمیت بیشتری برخوردارند (www.pps.org). این عوامل عبارتند از: دسترسی و به هم پیوستگی، آسایش و منظر، کاربریها و فعالیتهای اجتماعی - پذیري. همچنین حنا آرت² (1958) قلمرو عمومی را عامل اصلی برونگرایی و زندگی سیاسی و عمومی میداند. پاول زوکر³ (1959) میدان حوزه عمومی را عامل تبدیل جامعه به اجتماع و نه صرفاً محل تجمعی از افراد میداند. جین جیکوبز⁴ (1961) پیاده‌روها را عامل ایجاد امنیت و تقویت تعاملات اجتماعی میداند. ویل یام وایت⁵ (1980) بر نقش اجتماعی فضاهای شهری تأکید میکند.

یان گل⁶ (1987) فعالیتهای قابل انجام در فضاهای شهری را به سه دسته ضروری، انتخابی و اجتماعی تقسیم میکند. که از اینمیان نقش دسته های دوم و به ویژه سوم را در کیفیت بخشی به فضاهای شهری ممتاز می داند. اولدنبرگ⁷ (1989) عرصه های عمومی شهرها را به عنوان مکان سوم (خانه و محل کار را مکان اول و دوم میداند) تعریف می کند (کاشانی جو، 1389، ص. 100). کلر کوپرمارکوس⁸ (1990) فضاهای شهری را در هفت سطح معرفی میکند. تأکید اصلی وی فضاهای شهری و مردمی که در آن قرار دارند می باشند. در کتاب مکان های مردمی، او و همکارانش به ارزیابی محیط سکونتی میپردازند و فضاهای شهری

را به‌ویژه از منظر ایجاد ارتباطات اجتماعی در هفت گروه دسته‌بندی می‌کنند :

پلازاهای شهری، پارک‌های محله‌ای (واحد همسایگی)، پارک‌های جمعی، فضاهای باز مدارس، فضاهای باز مسکونی و ویژه سالمندان، فضاهای باز ویژه نگهداری و بازی کودکان، فضاهای باز درمانی (ارض‌ی، 1383، 58). این رویکرد مرتبط با تقویت تعاملات اجتماعی مربوط به دوره دوم از 1960 تا 1990 میلادی می‌باشد، که پیش‌تر به آن اشاره شد.

بدون تردید محله به عنوان یکی از عرصه‌های فضاهای شهری قابلیت تولید بستر مناسب جهت شکل‌گیری تعاملات اجتماعی را دارا می‌باشد. محله تبلور کالبدی اجتماع و مرزهای آن تبلور حریمها و قلمروهاست، توجه به بعد اجتماعی محله، قلمروهای اجتماعی و غیر کالبدی و ایجاد عناصر کالبدی که بتوانند مرزهای قلمروی اجتماعی را هر چه بیشتر مهیا سازد، میتواند به سازمان‌دهی بیشتر کنشهای متقابل و تعاملات اجتماعی منجر شود.

احیای مراکز محله‌ای با هویت از نیازهای اجتماعی یک شهر است و برای جذب مردم به فضای اجتماعی محله باید شاخص‌های امنیتی، دسترسی، نظارت و برگزاری مراسم مذهبی- ملی و باستانی با ماهیت جمعی در فضاهای عمومی در کنار احداث فرهنگسراها، کافیشاپها و کافینتها را دارا باشد.

۱-۴- فاکتورهای مؤثر بر تعاملات اجتماعی

افراد بر اساس منافع خود، ارتباطات اجتماعی را شکل داده و بر اساس توقعات، هنجارها و نقشهای معین خود، به آن می‌پردازند. بنابراین نحوه حضور فرد در مکان به همراه سایرین، عاملی قوی در تصمیم فرد برای ماندن در آن است. در این راستا حتی ممکن است افراد در جستجوی مکانهایی که در آن، افرادی با خصوصیات مشابه آن‌ها به لحاظ طبقه، قوم، مذهب، گروه اقتصادی، الگوی زندگی،

تحصیلات، درآمد، نحوه تربیت‌کودکان و نژاد مشابه حضور دارند، بشناسند. اما با آنکه همگنبودن افراد، مشوق ملاقات و افزایش تعامل با مکانهای فیزیکی و اجتماعی و در نتیجه ارتقایی دلبس‌تگی به آن مکان است، در عین حال مکانهای اجتماعی غیر همگن نیز فرصتی است تا افراد با هم بودن و تعاملات اجتماعی غنی و آزاد را تجربه کنند (Marcus & Sarkissian, 1986). در واقع فضاهای عمومی با دارا بودن ظرفیت‌های بالقوه در مرحله نخست این فرصت برابر را جهت ایجاد و برقراری کنش‌های اجتماعی (ولو شکننده و ناپایدار) در اختیار کلیه شهروندان قرار می‌دهند. در مرحله بعد پس از "انعقاد" اولیه تعامل اجتماعی، تفاوت‌های موجود در سطوح اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی که پدیدآورنده الگوهای رفتاری متنوع است؛ خود زمینه‌ساز ایجاد روابط اجتماعی منسجم و پایدار خواهند شد (قنبران، 2004، 178).

مسعودی (1387) حوزه عمومی را فضایی میداند که در آن فرد به بیان خویش در ارتباط با دیگری می‌پردازد. او ویژگی این حوزه را جمع شدن اشخاص خصوصی‌گردد هم و بحث در مورد علائق عمومی دانسته، لذا این پدیده اجتماعی بایستی در ایران، دسترس تمام شهروندان باشد. Gehl (2003) به ابعاد انسانی فضاهای عمومی توجه کرده و آن را عامل حضور مشتاقانه مردم و مشارکت آنان میداند. لنارد، (1984) دو عامل کالبدی و پیش‌بینی و خلق رویدادهای اجتماعی را از عوامل تأثیرگذار در حضور و تعامل اجتماعی افراد میداند که در ارتقاء حس تعلق به مکان نیز مؤثر است. دانشپور، (1386) به شناخت فضا و ابعاد مختلف فضایی عمومی پرداخته، بهره‌گیری از توان‌های اجتماعی آن و ارتقاء فرصتهای مشارکت در حیات جمعی را در خلق یک فضای عمومی موفق مؤثر میداند. Kaplan (1998) کیفیات کالبدی یک فضای عمومی را مدیون وجود عناصر طبیعی دانسته که منجر به افزایش هیجان و سرزندگی محیط، امکان استراحت، تجارب خوشایند و سلامت بیشتر برای مردم

میشود . Whyte (1980) عوامل تأثیرگذار در ارتقاء جنبه‌های کالبدی فضاها معمولی را یادمان ها، پله ها، آب نماها و سایر عوامل مؤثر در تشویق انسان ها به حضور و تعامل می داند .

پاکزاد (1384) تعیین ویکپارچگی فضا، ابعاد، تناسبات، انعطاف پذیری، فرم، هندسه، مصالح، محصوریت، بدنه‌ها، پیوستگی کالبدی و فضایی را بر ادراک انسان مؤثر می داند. PPS (2000) که نهادی است که برنامه ریزی برای فضاها معمولی را مورد تحقیق قرار میدهد، فرصت های کالبدی مناسب جهت نشستن، مکث و تأمل بیشتر در فضا، فضاهای کانونی جهت تجمع افراد مثل ایستگاه اتوبوس، زمین بازی، مکان غذا خوردن و ...، ورودیه‌های دعوت کننده و دسترسی به فضا به لحاظ بصری و کالبدی، پیشبینی عناصر عملکردی در کنار ابعاد زی بایی شناسانه آن، راه ها و ارتباطات فضایی مناسب در هدایت مردم به درون فضا، خوانایی و وضوح فضایی، کنترل دسترسی وسایل نقلیه و امنیت پیاده، تعریف بدنه‌ها و هویت جداره‌ها، ارتباط با سیستم حملونقل شهری و پیشبینی فعالیتهای جاذب را از عوامل مؤثر در پاسخگویی فضاهای معمولی به نحو مطلوب میدانند. [6]

تأمین نیاز انسان به دوست داشتن و در کنار جمع بودن مستلزم وجود يك قرارگاه کالبدی است و فضاهای معمولی شهر بیشترین ظرفیت را در این رابطه دارند. جو آرام، وجود عوامل طبیعی، حریم فضا و کنترل وسایل نقلیه از آنجا که تأمین کننده نیاز انسان به استراحت داشتن میباشد، مؤثرند (Whyte, 1980). نیاز انسان مبتنی بر تماس مستقیم با محیط بیانگر تجربه مستقیم فضا، مردم و فعالیتهای اجتماعی چون تعامل با آشنایان، گردهمایی، قدم زدن، بازی، تفریح و در کنار آن ورزش، فعالیت های جسمی، امکان رقابت و ... میباشد که در ایجاد تصویر

ذهنی‌مطلوب افراد از فضا، پویایی و هیجان، کسب تجارب جدید و آموزش محیطی، نقش مستقیم دارد (Whyte, 1980). از دیگر نیازها فراهم بودن امکان مشاهده و نظارت دیگران و اتفاقات و رویدادهای پیرامون که یکی از عوامل تعیینکننده در میزان پاسخگو بودن فضا است. در کنار آن نیاز انسان به پیچیدگی و امکان کشف فضا میتواند توسط خلق فضاها و منظرهای متنوع، فعالیتهای گوناگون با هدف تأمین تنوع، جاذبه و تجارب گوناگون و ایجاد حرکت در بازدیدکنندگان از فضا به وجود آید (Carl et al, 1992). نیاز به امنیت با عواملی چون رؤیت پذیری فضا (Crowe, 2000)، امکان ادراک محیط، ایجاد تصور از مکان و ارزش‌های زیبایی‌شناسانه مکان و نهایتاً کنترل مکان با استفاده از اشکال مختلف مکانیکی و طبیعی قابل تأمین است (دانشپور، 1386).

آموس راپاپورت از برجسته‌ترین نظریه‌پردازان علوم رفتاری است که به مسائل شهری توجه نشان داده است. او با طرح موضوع کنش متقابل انسان و محیط به نفعی موقعیت انفعالیانسان در فضای شهری پرداخته و حرکت در محیط را مهمترینعامل شناخت محیط و طرح ذهنی میداند. جان لنگ نیز به بررسی نقش علوم رفتاری در طراحی محیط پرداخته است. او در اثر خود تحت عنوان آفرینش نظریه معماری به چگونگی دریافت‌آدمی از فضا و عوامل محیطی تأثیرگذار به این امر پرداخته و تصورات مردم از محیط را در واقع نوعی طرح‌واره ذهنی می‌داند که به رفتارها و فعالیت‌های او در عرصه عمومی شهر شکلی بخشند (کاشانی‌جو، 103-104).

لنگ در کتاب آفرینش‌های نظری می‌گوید که اگر مردم به‌تعماس اجتماعی نیاز داشته باشند، در هر محیطی زمینه آن فراهم می‌کنند. رابطه متقابل اجتماعی برای پاسخ به نیازهای انسان به پیوندجویی و احساس تعلق به مکان یک ضرورت است که دلیل بر

مطلوب بودن تعامل اجتماعی است. لذا هر فرصتی برای دست یافتن به چنین منظوری مثبت ارزیابی شده است.

دلیل دیگر این است که فعالیت هایی چون تعامل با دیگران و مشاهده فعالیت های مردم، با به وجود آوردن زمینه های اجتماعی شدن و اجتماع پذیری به رشد فردی انسان کمک میکنند.

کریستوفر الکساندر (1972، 1977) ملاقات گاهبگاه و غیررسمی را زمینه توسعه دوستیها و روابط روزمره مردم دانسته است. تعامل اجتماعی، نگرش افراد را با پیشینه ذهنی و ویژگی های متفاوت به یکدیگر نزدیک میکند (لنگ، 187، 186).

تعامل اجتماعی به معنای ایجاد رابطه بین دو نفر یا بیشتر است که منجر به واکنشی میان آنها شود و این نوع واکنش برای هر دو طرف شناخته شده است. بنابراین روابط بدون معنا در زمره این تعاریف قرار نمی گیرند. البته تعاریف دیگری نیز برای تعاملات اجتماعی وجود دارد به عنوان نمونه، تعامل اجتماعی و برقراری ارتباط، می تواند یک موضوع فیزیکی، یک نگاه، یک مکالمه و ارتباط بین افراد باشد که خود مستلزم تعریف رویدادها و فعالیت های متناسب و در نتیجه نقش پذیری

مردم در فضا و عضویت آنها در گروه ها و شبکه های اجتماعی است) دانشپور و چرخچیان، ۱۳۸۶: ۲۲). اما آنچه ما در جوامع امروزی شاهد آن هستیم کاهش سطح ارتباط افراد با یکدیگر است. چنانکه با افزایش اندازه، وسعت شهرها، سرعت، تراکم و غیره، مدنیت، شهروندی و روابط اجتماعی به عنوان اصول اولیه شهری، تضعیف شد.

**جهت دریافت هرگونه رساله و مطالعات
معماری با قیمت پایین با ما تماس بگیرید.**

• 99 • 703 • 92 •